

XAVIER BRU DE SALA

Gent pusil·lànime

“Escolta, tu trobes que sóc valent?”, pregunta sense venir a tomb i només als íntims un conspicu dirigent i estrateg del nacionalisme. Els que no responen amb evasives li diuen clarament que no. És obvi que no li poden dir que sí, si no és que consideréssim valentia el noble art de trepitjar i fer claudicar el de sota. No, fer d’abusanans té poc a veure amb aquesta qualitat. El valor consisteix a enfrontar-se a algú que sigui tant o més fort que un mateix, arriscant-se a perdre per procurar guanyar. Però no vaig per aquí, sinó per on es veurà tot seguit. El que costa més d’interpretar és l’efecte de la negativa en el rostre enigmàtic del dirigent preguntaire. Se n’alegra? Li sap greu? Potser totes dues coses. Ben sovint els sentiments i les percepcions són ambivalents.

Obrim el focus des de l’anècdota a la generalització sobre la idiosincràsia col·lectiva dels catalans. Crec que un dels seus trets distintius és que tendeixen a ser pusil·lànimes, que no vol dir exactament covards, sinó mancats del valor i la fermesa que convenen per prendre a temps les pròpies decisions i afrontar-les amb constància. Per què els catalans són tan pactistes? Perquè són pusil·lànimes. Per què són arrauxats? Perquè abans, la pusil·lanimitat els ha fet tenir més seny del compte, se n’adonen quan ja és tard, i reaccionen amb un excés que els perjudica. S’ha remarcat la falta d’èpica catalana, i s’hi ha volgut posar remei descobrint-la on no n’hi ha. És notòria l’escassetat d’herois, d’aventurers, de conqueridors, i encara sovint més val posar-los en quarantena: Els almogàvers no eren catalans, Roger de Llúria era italià, Jaume I es va criar confinat entre els templers. Per adornar les vitrines de la pàtria, a penes si queda gran cosa més que els poetes i els artistes, sense comptar, és clar, amb el Timbaler del Bruc o El Més Petit de Tots, figureta que va presidir els àpats dels exiliats durant decennis. D’on poden venir totes aquestes anomalies? Els catalans són gent pusil·lànime.

No estaria gens malament organitzar un simposi, no per establir el grau de veritat del veredict –sens dubte força elevat–, sinó per discutir si això de la pusil·lanimitat col·lectiva és un defecte, o bé si el defecte consisteix a no voler-se’n adonar. Un servidor és un decidit partidari de la segona opció. La pusil·lanimitat sol comportar ignorància de la seva presència apaivagadora, tot i que no pel fet, rar però plausible, de reconèixer-se pusil·lànime se’n deixa de ser. Al contrari, tenir coneixement de les pròpies febleses no aboca, per pocs pesquis que es tinguin, a

“Crec que un dels trets distintius de la idiosincràsia col·lectiva dels catalans és que tendeixen a ser pusil·lànimes”

voler-les fer desaparèixer, sinó a posar en marxa mecanismes compensadors.

Aquí, als ressorts compensadors, conscients o no, volia anar a parar. Però abans cal insistir en el reconeixement de la pròpia pusil·lanimitat. Probablement, els lectors valencians d’aquest article tindran més dificultats que els altres a compartir la tesi que s’hi exposa. La raó és molt senzilla: els valencians no ho són, de pusil·lànimes, o no ho són tant. Per això perden més i més sovint. Contra el que pugui semblar a primera vista, la pusil·lanimitat no és un ressort de perdedor. De cap manera. Els ressorts habituals del perdedor són la submissió i la rebel·lió, i el català no destaca precisament per acotar el cap sempre que l’hi tusten (ni sempre que li convé), tampoc

per aixecar-lo més del compte i desafiar el que l’ha vençut i està en disposició de tornar-lo a vèncer. En això, també els valencians solen ser força diferents.

El principal mecanisme compensador de la pusil·lanimitat catalana és la consideració, en general inconscient, que perdre no és dolent, o que és possible obtenir guanys administrant bé les derrotes. Aquí farem una concessió a la trivialitat per recordar un dels acudits preferits dels catalans: el del jugador tan i tan satisfet de perdre sempre que s’exclama, “guanyar?, guanyar deu ser l’hòstia!” La complexitat de les relacions humanes dóna per això i per més. En tot cas, incrementar la capacitat de resistència, tornar-se més i més resistent, quasi a la manera vegetal dels joncs lloats pel poeta Bartra, permet perdre sense perdre gaire. O sense arriscar-se a perdre-ho tot en intents quixotescos de revenjar-se o plantar cara. En això, o en la conseqüència d’això, que és l’extraordinària i quasi incomprendible perdurabilitat del fet català, també s’hi va fixar en Vicens Vives, el més notable i encertat entre els observadors de la idiosincràsia dels catalans. Al Rosselló mateix, el català ha resistit l’extrema eficiència igualadora de l’estat francès, amb uns graus d’èxit força superiors als de l’occità, tot i que el pes demogràfic del català és a França irrisori. Dic tot això sense menystenir la importància determinant dels vectors històrics i econòmics. Només tracto aquí, per enèsima vegada, de destacar el relleu dels vectors psicològics, per tal de reanimar un debat que crec crucial per a la perdurabilitat de la nació catalana. M’acomio amb un consell final: incrementeu, si aquesta perduració és el vostre propòsit, la capacitat de càlcul. Mai més valentia, sempre més càlcul. Un pusil·lànime que es fa el valent és una desferra, un que calcula segones derivades amb atenció i precisió, pot arribar a ser un guanyador.

Escriptor